

32. Jos. Christoph. Fischeri De Ornatu mulierum prior. ad Jes.
 33. Eundem de Op. Mulier. posterior. Viden eodem.
 34. Jos. Christoph. Wiedmannsen de via et tremoris calice. 1719
 35. And. Gnerthi Beses aliquot ad Bas. ap. LIII. Vlt. 1719.
 37. + Arab. Henrici Deutschmanni Metaph. & vuln. ratur. Vlt. 1709.
 38. + Arab. Calori de Selenolatria. Dec. VII. 18. XIV. 17. 1719.
 39. + Fracl. Frangot. Jarmanni de Po. lulo. consolatione. ex Dec. XII. 17.
 40. And. Döpffer Jus Equi in Altum. ex Dec. XVIII. 1-6. Vlt. 1695.
 41. Heod. Dabovij de Rabbimismis Philolog. annular. Vlt. 1674
 42. + Henric. Vilelmi Matthaei de JW prior et posterior.
 44. Salam. Deyling de fletu super Hammuz. Eisd. VIII. 14. Vlt. 1704.
 45. Jos. Cady Mania Sarratad Nabudodonos. Vlt. 1675. ex Eisd. XXI. 26.
 46. + Georg. Amentij de mari Jria. ex Eisd. XXII. 1. 5. 5.
 47. Georg. Albert. Antbrigi de Sablefa luv. 72 h. fut. ep. per
 48. + Pigmios prior et posterior. ex Eisd. XXII. 11. Vlt. 1710.
 49. + Jos. Georg. Dittelmajeri de Vita Damelis. Vlt. 1675.
 50. + Sebaj. Feridmajeri de metamorph. Nabudodonos.
 51. + Christoph. Hentschel de Metamorph. Nebucadnezaris.
 52. + Wilb. Liebentantz de prodigijs manus script. pura in aula Babyl.
 53. + Jacob. de Cence Opulu de Schazarsatabis script. illustr. Vlt. 1666.
 54. Jos. Wilbely. Hilliger Cypto Trapidian. ex Dan. Vlt. 1666.
 55. Jos. Jatingroff Decretis Philolog. super Jz et 3. ap. Vlt. 1684.
 56. + Fr. Frangot. Jarmanni de Pan. Eugentium. ex Hofe 18. 4.
 57. + Arab. Calor. de Cndehos. de fructione. Arab. a Salmanasare Jada.
 58. ex Gea. Pars prima, altera, & tertia. Vlt. 1682.
 59. Jos. Hehici. Hoses. Vlt. 1682.
 60. Mart. Jipenij. Jona Diaphus Babasius. Vlt. 1689.
 61. M. Jos. Frid. Herttenstein de magno p. Jge. +
 62. M. Jos. Frid. Weiden Habacuci Propetia de Me. h. testimon. +
 63. N. Mich. Doccij. Rabbim. fictum temp. h. tertium. Vlt. 1677.
 64. Jos. Christoph. Wiedmannsen de Sanctu Jhadadi in mon. +
 65. And. Werneri. Septenarius The. sum Philologica. Vlt. 1666.
 66. Caspar. König Decretatio Philolog. ornata miscella. comp. re. Sen. I.
 67. August. Pfeifferi Senarius Jhe. sum Philologica. Vlt. 1668. +
 68. Eundem Septenarius The. Biblico Philolog. Vlt. 1670.

69.
70.
71.
72

F3

57. +
58. +
59. +
42. +
43. +

48. +
F

ad num.
51. +
52. +
50. +

ad 61.

+
ad 62.
F. 26.
+ ex
ad 66.
[P
x 2

IN LIBROS REGVM.

1677

- 69. And. Lemert. Theses Philolog. resp. M. Georg. Schwarze Vit.
- 70. Job. Christoph. Wichmannhausen Propositiones Philologicae. Vitteb. 1709.
- 71. G. W. Idem. Propositioes Philolog. resp. M. Dan. J. Pöckel. Vitteb. 1713.
- 72. G. W. Idem. Philologemata octo Selectiora. resp. M. Georgio Carolo Perri. Vitteb. 1719.

- F 32. M. Job. Andr. Danz de Judaeo proprio iugulari gladio. Vit. 1679.
- 57. + ex Reliq. XIII. 4. s. Responsum car. Georg. Franckfurtae Gem. Hungariae.
- 38. * Responsum car. M. Georg. Fied. Meinhardt Vitteb. 1682.
- 42. + ex Exem. XXV. 20 et XI. 41. Vitteb. 1703.
- 43. G. W. Idem. de eodem argto Vitteb. 1704.
- 46. + Praeses car. Job. Christoph. Wichmannhausen. Vitteb. 1714.
- F 50. M. Sebat. Kirchmeier. de Metamorphos. Nabudod. nosoris ex Danieli W. Vitteb. 1654.
- 51. + Praeses M. Job. Wilhelmus Hilliger Vitteb. 1671.
- 52. X ex Danieli V. Vitteb. 1661.
- 58. + Vitteb. 1708. resp. Fam. Jacob. Loerschens.

- 261. + qui Joann. Vatem degloravit. resp. M. D. Sathel. Kirchma. Vitteb. 1705.
- 262. + Cap. III. 13. Vitteb. 1712.
- 264. + ex Zardaz XII. 11. resp. M. Theophil. Siabron s. Vitteb. 1709.
- 266. + praeses M. Conradus Sam. Schurzfleischer. Vitteb. 1664.
- X resp. M. Heinrichus Pladecius

12
S

26. 66) 28.

25

בשש
ארבע כפלאות

sive

Quatuor Abscon- dita,

Ex PROVERB. XXX. 18. 19.

PRÆSIDE

M. DAVIDE WENDELERO,

VVittebergenſi,

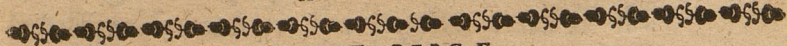
Publicè proponet,

CHRISTIANUS PUSHMANN /

Lebuſið - Marchicus.

Ad diem XXI. Octobris

Horis Anteridianis.

WITTEBERGÆ,

Typis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

ANNO M. DC. LXXVI.

QVASTOR APLCON-
bita,

M. DAVIDE WENDELERO.

CHRISTIANUS PHILIPPO

WITTEBERG.
Typis MATTHAEI HENCKELII, Acad. Typogr.
ANNO M DC LXXXVII

PRÆFAMEN.

Cave suscipimus negotium,
nostris impar humeris. Dum e-
nim illa Quatuor abscondita
Ex Prov. XXX. 18. 19. scrutamur,
& argumenti gravitatem inve-
nimus & quoq; intricatas multorum de genui-
no horum verborum sensu dissertationes. Nam
statim de auctore horum verborum magna in-
ter interpretes lis versatur, dum quidam Salo-
moni, quidam verò Aguri, cujus initio capituli
mentio fit, hæc verba solent adscribere. Atque
ita statuunt pleriq; Judæi, Salomonem Agur
illum esse, Thalmudistæ, apud R. Salomonem in
Ecclef. I. Rabbi Levi in h. l. qui *Salomonem di-*
ctum Agur ait, propter verba, quæ complevit
in colligendo hoc libro, sicut seipsum vocat Eccle-
siasten, propter verba collecta in libro Ecclesi-

stis, ac Filium vomitionis & congregationis, quod colligendo intra se ipsum & congregando de cogitationibus in concionibus magnis, aliis communicavit, & voluerit copiosè proponere Prophetiam. Et similiter Rabbi Salomo notat, Salomonem vocari Agur filium congregationis, quia colligit omnem sapientiam & collectionē. Cui sententiæ suam quoque adjicit calculum Cornelius à Lapide in h. l. *Verba Aguris*, inquit, i. e. *Salomonis, qui fuit Agur i. e. congregans: & filius Jake i. e. vomentis, quia ipse suam sapientiam hic congregavit, eamque in paucos quaternarios contraxit, ac suam mentem sensusque in Deum collegit, ut ejus lumina divina abundè hauriret, eisque plenus illa deinde aliis pleno ore eruclaret, tanta abundantia, ut eam evomere videretur, perinde ac fornax non absurdè, sed eleganter dicitur vomere scintillas & ignes, quia illos copiosè ejaculatur & Virgilius ait: Umbo vomit aureus ignis, Quam sententiæ præter ipsum adhuc amplectuntur, Beda, Lyranus Hugo, Arboreus, Dionysius, Peltanus & alii. Verùm pro-*

probabilior mihi eorum sententia esse videtur, qui Agur virum fuisse doctum sapientem & integrum Salomonis tempore credunt, cuius idcirco dicta huc vel Salomon vel alius aliquis postea retulerit. Non enim credibile est, cur Salomon tantum in versibus adeo paucis nomen non modò suum, sed & juxta adversariorum iudicium parentis mutare voluerit. Quapropter iis adhæresco, qui Agur filium Jake censent celebrem fuisse virum juxta ac sapientem, & horum dictorum esse auctorem, uti *B. Lutherus, Philippus Melancton, Magnus Dn. D. Geierus Theologus de Ecclesia Christi meritisissimus in Comment: ad b. l. Glasius Phil. Sacr. l. 4. tract. 3. Oecolampadius, Theod. Peltanus, Junius, Tremellius, Piscator, Cornelius, Jansenius & alii credunt.* Inquis autem, sic non amplius Salomonis, sed Aguris quoque erunt dicenda Proverbia: sed respondemus cum summè Reverendo D. Geiero in Comment. Prov. in Prolegom. Non infringunt hæc, Salomonem præsentis libri esse auctorem, si quis ex

Lipſio, Scaligero, Ariſtotele, Seneca inſigniores
ſeligat ſententias vel floſculos (quod ſane fecerunt
non pauci) annon ſententiæ illæ manent
Lipſii, Scaligeri &c. ut ut in unum corpus ve
pitomen ab alio redactæ fuerint ſive Franc.
Svertio ſive Jacob Bouchereau Pariſino, ſive
Itabyrione. Sic ſi Aguris rectè noſter Salomo
recenſuit, & concinnius fortè, ſi non emacula
vit, attamen diſpoſuit aut ordinavit, atque in
ter ſua ipſemet numeravit, an propterea Salo
mo non ſuo jure manebit ſcripti præſentis au
ctor? Poſtquàm hæc enucleavimus, jam ipſam
aggredimur explicationem & ſequamur, quos
dudum habuimus, præcurſores. Si minus rectè
ambulaverimus, erigat nos illud dictum, quod
Salomon 1. Regum II X. 46. 2. Paralip. VI. 36.
Eccl. VII. 21. exprimit: אֲשֶׁר לֹא יוֹדֵעַ אֵין אֵרֶם
errare humanum eſt. Tu autem, Summe Deus,

ſalebras inter & tenebras iter
Oſtende rectum, & erutum ſequacibus
Erroris undis, prævio lucis Tuæ
Splendore deduc veritatis in viam.
Te nempe ab uno pendeo ſpe, te Deum
Unum & ſalutis columnen cerno meæ.

TEX-

Textus Originalis.

שְׁלֹשָׁה הַמָּה נִפְלְאוּ מִמֶּנּוּ וְאִרְבָּעָה לֹא יִרְעִיתִים :

דָּרָךְ הַנֶּשֶׁר בְּשָׁמַיִם דָּרָךְ נֶחֱשׁ עָלֵינוּ צוּר

דָּרָךְ אֵינִי כְּלֹכֵי יְרֵךְ זָכַר בְּעֵלְעָרָה :

THESIS I.

Multas hic ut evolvamur versiones, haud
Opera precium duco. Qui eas desiderat, potest
consulere Biblia vulgò Complutensia dicta studio & sumpti-
bus Franc: Ximenni, Cardinalis & Archiepiscopi Toletani edit.
Anno M. D. XVII. Antwerpiana sive Regia Hispan: operâ
Bened. Ariæ Montani Anno M. D. LXXII. Parisiensia sive
Gallica, per Anton. Vitre, M. D. C. XLV. Londinensia sive
Anglicana Polyglotta Briani Waltoni, Anno M. DC. LVII.
Addantur Biblia Buxtorffi Commentar. Ebr. Interpr. Illustr.
Targumim sive translationes: Onkeli Jonathanis, Jero-
solymitana, Syra, Arabica, nec non Persica Jacobi Tawusi:
Quæ omnes in Bibl: Polyglottis reperiuntur. Extant præte-
rea Græcæ Versiones: LXX. Interpretum, Aquila Theodotii,
Symmachii, Latina: Vulgata, Hieronymi, Pagnini, Vata-
bli, Münsteri, Osanderi, Tremellii, Junii Etc. Germ. Beat. Lu-
theri, Dieterbergii & alia.

Th. II.

שְׁלֹשָׁה הַמָּה נִפְלְאוּ מִמֶּנּוּ] Tria sunt abscondita à me,
Chald. reddit occulta ut & Tremellius & Piscator, Vatabli,
Tria

Tria sunt excellentia & supra captum meum. Hoc loco Masculinum ponitur pro Neutro. Ebraei enim cum Neutro destituuntur, illud modò per Masculinum, modò per Fœmininum exprimere solent. LXX. reddiderunt *Τρία δὲ ἐστὶν ἀδύνατα μοι νοῆσαι.* Ubi *ἐστὶ* ponitur pro *εἶσι*. Freqvens est Gracismus Atticis, ut Neutris pluralibus respondeat verbum singulare, cuius Regula exempla multa in Textu Sacro & aliis auctoribus passim occurrunt. v. g. Ephes. V. 13. Ταῦτ' ἐστὶν ἐλεγχόμενα ὑπὸ τοῦ Πνεύματος Φανερούται, pro *Φανερούται* & Plutarcho in Libr. *περὶ τῆς Ἰωνταίδων ἀγωγῆς ἀνεξάλειπτα ὄρακλα θεοῦ ὀνειδῆ*, & aliis. Aquila vertit *ἐθαυμασώθησαν* mirificata sunt à me, i. e. mirabiliora sunt, quàm ut ea possim intellectu assequi. Quam ob causam Agur verbum *אֲנִי* usurpat, quò innuat intellectus insufficientiam ad plenam recognoscendam explorationem secundum singulas suas causas & conditiones. Nam licet Aquilæ volatus in aere, via navigationis in mari nullam difficultatem habere videantur; cum opera in se expedita prorsus & perspecta sint, tamen eum non per hoc aut aliud obstaculum impediuntur, id non modo supra suum agnoscit captum, sed & planè se nescire, palàm profiteretur Agur.

Tb. 111.

אֲנִי אֲרִבָּה אֶתְּמַר אֲנִי אֲרִבָּה אֶתְּמַר אֲנִי אֲרִבָּה אֶתְּמַר Imò quatuor sunt, quæ ignora. (1) h. l. non tam significationem copulandi quàm corrigendi obtinet. Vulgatus quidem ut ex LXX. exponunt per Et uti etiam id frequentissimè significat. Verùm h. l. aliquid singulare innuere, & quasi se Agur corrigere voluisse patet ex ipsa analogia Textus. Nam non tantùm tria supra captum suum esse agnoscit Agur, sed & planè ea quatuor ignorare fatetur, Ubi per *אֲרִבָּה* non nomen ordinale quartum uti vulgatus habet & LXX, sed cardinale quatuor intelligitur, quod videre licet ex verbo *אֲרִבָּה* cum affixo plurali (*אֲרִבָּה*) ubi sanè si ultimum esset

esset ordinale, istud, non ista, esset dicendum. Et hujus Ep̄a northoseos exempla alibi etiam in hoc libro obvia sunt ut Prov. VI. 16. sex sunt quæ odit Dominus שִׁשָּׁה תוֹעֵבֹת נִפְשׁוּ imò septem sunt abominationi animæ ejus. Sic quoque in N. T. particula κτῆ usurpatur Act. VII. 43. κτῆ ἀνελάβετε πῖνος κνηθὶ πῆ μολόχ. imò bajulastis tabernaculum Moloch, Vid. Glafs. Philolog. Sacr. lib. 4. tract. 1. observ. 7. p. m. 877. Cæterùm particula נל non, est particula negandi satis obvia, aliàs pro נל scribitur 1. Sam. II. 16. & XX. 2. in triginta quoque Locis juxta Masorethas cum Vau נול Chaldæus suo utitur נול Syr. ن. Omnibus temporibus excepto Futuro primo præponitur. Vid. Buxf. Lexicon, imprimis autem Excellent. Dn. Sennertum, Academiæ Senioremem Venerandum in Disput. de Sceptro Judæ.

Tb. IV.

וְיָמֵי בְּשָׁרֵי הַנְּשִׂאִים] Viam aquilæ in Cælo. Nonnulli per vestigium exponunt ut Cornelius à Lapide & Mercurus. Via, inquit, id est vestigium aquilæ in cælo. Verùm destituitur hæc expositio omni fundamento. Non enim Agur miratur aquilam, quòd nullum in cælo vestigium relinqueret, sed volatum & robur aquilæ, quòd, cùm pennas habeat, uti Aldrovandus & Bochartus in Hierozoico observant, firmitate ac duritie insigni, sola tamen inter aves rectâ viâ, non obliquâ, ut aves cætero usque ad supremum aerem feratur. Præterea, si juxta Mercerum וְיָמֵי per vestigium esset exponendum, quoque vers. 20. ubi de adultera usurpatur vestigii, non verò agendi rationem haberet, quòd tamen valdè esset inconueniens, & ipsi textus analogiæ contrarium.

Tb. V.

וְיָמֵי] Significat Aquilam, Regem avium, uti Pindarus eum vocat ἰσθμ. Od. VI. οἰωνῶν ἀρχόν & in Olymp. οἰωνῶν βασιλῆα. Epiphanius in Physiologia cap. VI. Ἔστι γὰρ ὁ αἰετὸς βασιλεὺς τῶν ὀρειῶν. A Latinis Poëtis eodem ornatur encomio Martial. Lib. 5. Epigram. 56. *Dic mihi quem portes volucrum regina Claudianus Præfatione in tertium Consulatum Honorii. Volucrumque potens & fulminis hæres.* Et hoc titulo ideò gaudere

B

dere

dere videtur Aquila, quia juxta Theodorum Heraclensem in Pl.
CII. δοκεῖ βασιλεύειν πτεροῦν ἀπὸ ἀήτων Philosophus lib 9. Hist.
Animalium refert vulgò fuisse persuasum, Aquilæ cum Trochilo
eò certamen esse, quia καλεῖται πτεροβύς, καὶ βασιλεύς. Sed ridi-
culum est putare, aquilam seire, Regis nomine vocari trochilū ab
hominibꝫ Græcis; ac propterea credere, aviculam illā regnum af-
fectare. Vid. Job. Vosfig in L. III. Idololatria p. 1139. Quod ad Radicem
hujꝫ Nominis spectat, maximè inter auctores controvertitur Rab-
bi Bechai, citante eum Bochardo & Buxtorffio, in Comment.
Gen. II, deduci vult à Chaldæo נָשַׁר quod decidere est, idq; ex
eo, quia de cennio ad elementum ignis usque ad volans aduritur
& decidit in mare, & tunc renovatur vita ejus. Hinc Cabbalistsæ
ajunt נָשַׁר notativum esse vocum נְפִילָה אֵשׁ רוּחַ i. e. Ca-
sus, ignis aer, Sed hæc Rabbinismus olent; Rabbinum enim fa-
bulosi & fabularum sunt architecti. Ejusmodi commen-
tum est Saadia apud Kimchium in Psalm. CIII. & Esai. XI.
חֲנֹסֵר יְעֹנֶה עַל כָּל הָעוֹפֹת וְיַעֲלֶה מֵאֵר עַל פְּנֵי
דְקִיעַ הַשָּׁמַיִם וְיִקְרֹב לְרוּחַ הָאֵשׁ הַיְסוּדִי וְיִפּוֹל
עֲצָמוֹ בַּיָּם מְרֹב רוּחַ וְיִתְחַדֵּשׁ וְיַעֲלֶה אֲבָר וְיִשׁוּב
לְיָמָיו עַל־מִוּן בֵּן כָּל עֵשָׂר עַד מֵאָה וְכִשְׁבָּעִים לְמֵאָה
וְיַעֲלֶה כִּמְנַהֲגוֹ וְיִפּוֹל בַּיָּם וְיָמוּת שָׁמָּה :
*Aquila volat sublimius, quàm ulla aviū & firmamentū versꝫ multū
offertur, donec ad ignem elementarē accesserit. Tum verò calore astu-
ans in mare se dat præcipitem & renovatur & pluma ejus renascun-
tur, & redit ad dies juventutis suæ: atque id fit singulis decenniis
usque ad annum centesimum, quem ubi attigit, illa de more sursum
effertur, & in mare præceps decidit & ibi moritur.* Alii deriva-
tum volunt à נָשַׁר quia נָשַׁר videtur alludere ad illud verbum.
Constat enim quàm acuto visu Aquila gaudeat, adeò ut quoque
pisciculos minutos videre dicatur in æquore natantes, etiam cum
in tantum subvecta, ut oculos propè frustretur humanos. Hinc
quoque Jobus XXXIX. 30. 31. 32. perspicacem aquilarum visum
commendat, quòd cum in rupibus altissimis suos faciant nidos,
inde etiam contemplètur escam suam. Quæ derivatio licet à mul-
tis haud negligatur, tamen potiùs Bocharto calculum nos adjici-

mus,

mus, qui ex *نسر* quod est nostro vellicare: & *rostrum* dici posse arbitratur, idq; propriè esse radicis avis. Inde appellari volunt Arabes, uti ex Damire & Alcamo Arabibus affert, quia rem rostro carpit & vellicat. Inquis autem, alias rapaces aves quoque nostro vellicare experientia docet. Verùm rapacium Principi, dicit Bochartus, id speciali jure tribuitur; quia rostro est magis ad unco & eo carpit fortius. Vide de hoc avi notatu digna plura apud Vosium l. c. & Franzium Histor. Animalium.

Th. VI.

שָׁמַיִם in cœlo] LXX. *αεθέραι* i. e. volantis. Alii interpretes reddiderunt *εὐχραντῶν*. Vox utraq; cùm Græca tùm Ebræa variè in sacris literis accipitur I. SUMITUR METONYMICÈ pro ipso DEO Ps. LXXIII. 9. Opponunt cœlis os suum & linguarum pervadit terram i. e. licenter & impunè in DEUM blasphemias eructant, & in humanum genus contumelias. Sic Magistro Judæorum dicunt: **בְּלִמְעֻשָׁיָהּ יְהוָה לִשְׁמַיִם** Omnes actiones Tuæ fiant in nomine Cœli h. e. DEI. Parimodo vox Græca in N. T. accipitur Luc. XV. 15. *Πατέρα μου εἰς τὸν οὐρανόν.* c. XX. 4. *τὸ βάπτισμα. Ἰωάννης ἐξ ὕδατος ἦν, ἢ ἐξ ἀνθρώπων.* Hujus dicta plura vide apud *Glassum Phil. S. Tract. l. c. 3. p. m. 1074.* II. METAPHORICÈ (1) pro divina gloria & Majestate infinita, quia *ὡς ἀπόστατον* lux inaccessibilis i. Tim. VI. 16. vocatur, ratione similitudinis à cœli magnitudine, splendore, decore, pulchritudine & præstantia desumpta. Ita sumitur, cùm DEUS dicitur habitare in cœlo Ps. II. 4. Devt. XXVI. 15. (2) pro spirituali DEI regno ac felicitatis statu, quo Angelis & hominibus se manifestat & communicat, uti pluribus in locis id Glassius Rhetor. S. tract. l. c. 10. p. m. 1208. probat. (3) Propriè significatum corpus cœleste, extimum illud elementa claudens & ambiens ac siderum stellarumq; receptaculum Gen. I. 8. 14. Ps. II X. 4. Esai. XI V. 13. tùm Regionem aeream quæ suprâ nos est: & hoc vel conjunctim cum cœlostellato Gen. I. 8. vel separatim ab eo adeoq; solum aërem Ps. II X. 19. Matth. VI. 26. Et de hoc cœlo loquitur Agur, quando viam Aquilæ miratur. Miratur autem eam non immeritò, quippe tam mira avis hujus est in volatu
B 2 agili-

agilitas ac robur, ut inter ipsas quoque nubes se quandoque condat vel ut Oppianus habet, *ut aerem volatu superet & sublimius evadat.* Quorsum etiam facit Æliani observatio *lib. 14. c. 10. alia,* dicentis, *aves volandi idcirco diverticulis flexionibusque in cælum effertur, quod recto non possunt: sola aquila directo volatu in sublime fertur, &c.* Hinc benè Kimchi in Jer. XLIX. 16. observat eandem volare *כל העופות גבוה מכל העופות* omnibus avibus excelsus. Et Aben Ezra quoque in Jobum *אין עוף שיגבה יותר ממנו* Nulla est avis, quæ sublimius sese attollat. Quapropter Johannes Evangelista, qui altius prioribus volans, à divinitate Christioris est, huic aliti comparatur. Vid. B. Aug. in prolegomenis in hunc Evangelistam item in serm. 34. & lib. 1. de consensu quatuor Evangelistarum; Excell.: Thomæsum Poly historiam Summam in Disp. de Insignibus Quatuor Evangelistarum habita.

Tb. VII.

וְיָרֵךְ נַחֲשׁ עֲלֵי צוּר] *Viam Serpentis Super Petram.* De Aquila progreditur Agur ad serpentem & fatetur, se etiam ejus viam ignorare. Nam magnam sanè cuivis hoc animal injicit admirationem, quod, cum pedibus & pennis omnimodo destituitur, nihilominus ubivis se movere valeat, nec saxa sive petras curet, sed eas lubricando serpat & currat: imò altas rupes, arbores, domos sine scalis vel clavis subito conscendat: Hinc Nicander ait:

Προχμαλαδ' αἰμασίας τε καὶ εἰλύος ἐρέων
Saxa petunt, serpesque cavernarumque latebras.

Et Delrio Tom. II. *Adagiorum p. 304.* *Tanta volubilitas & implicatio est, tot ambages, tanta spirarum contortuplicatio serpentis cum explicat orbem & cum insidiatur, vel exitio se eripit, ut neque initium neque finem motus ejus queas deprehendere.* Cæterum disquiritur inter ipsos Philologos, unde ortum ejusmodi viâ procedendi serpens nactus fuerit, idque ex Gen. III. 4. probare satagunt, ubi DEUS serpentibus maledictionem imposuit: *SUPER VENTREM* Ibis. Ex quo dicto multi serpentem in Creatione quadrupedem fuisse putant aut saltem Draconum instar bipedem, & pertinere ad pœnam, quod hodiè serpit inventrem, cui sententiæ quoque ipse Megalander Lutherus faver, quando dicit, *quod prius erectum in-*
cesse-

cesserit inftar Galli Gallinacei. Hocce adhuc notandum insuffi-
cienter à Magnis alioquin Viris צַרְרָה super petram exponi de ter-
ra, quòd Agur admiraretur viam serpentis super terram, sed maxi-
mè incommode. Nam super terram vestigium relinquit & im-
pressionem, non autem super rupem asperam & aridam, quæ ser-
penti non cedit aut suppetias fert, sicut arena vel gramen. Nam
super saxa & petras mirè progreditur, ut difficile prorsus sit, sun-
dem illic investigare ex gressibus relictisvè notis.

Th. IX.

וְצַרְרָה בְּלִבָּיָם] Viam navis in corde maris. Mer-
cerus & Lavaterus exponunt in medio Maris, Verùm enim verò
cor multis in locis idem significat quod intra, nec semper præ-
cisè medium notat v. g. Ezech. XXVII. 4. ubi Tyrus dicitur sita in
corde maris, cùm tamen à continente non procul distaret. Et
sensus ibi est, intra mare urbem illam fuisse positam, Matth. XII.
40. Sic erit Filius hominis *עַל הַיָּם* in corde terræ tribus
diebus & tribus noctibus h. e. in terra sive intra terram nempe in
sepulchro. Quòd si tamen juxta Mercerum idem significaret ac
medium, attamen phrasis hæc in medio vel nihil addit nomini,
cui adjungitur, vel non præcisè ipsum medium, æqualiter ab ex-
tremis distans significat, sed idem valet ac in & intor v. g. Gen.
XLV. 6. Jam biennium fames est בְּקֶרֶב in medio terræ h. e. in
terra. Neque enim in medio tantum præcisè, sed hinc inde in ter-
ra fames erat. Sic in N. T. Matth. XIII. 25. Seminavit Zizania
בְּמִטְעָן in medio tritici h. e. inter triticum, Luc. XVII.
11. & aliis in locis. Miratur itaq; Agur viam navis in mari: quòd
navis grandibus sarcinis onerata, mari veluti piscis innatet & ad
libitum naucleri se circumagat, & velorum remorumq; benefi-
cio intra angustum temporis spatium multa emetiatur in mari
millia & ad regiones devolvatur remotissimas: quin & ventis,
procellis & fluctibus sulcando obluetur, eosq; calcando subigat.
Vid. proluxè de hac Magnificus Dn. Geierus l. c.

Th. X.

Ultimo tandem loco quartum aggredimur absconditum,
quòd Agur admiratur, & hoc est צַרְרָה בְּעַרְמוֹתֵי וִירְגִין vestigi-
um Viri in Virgine. Postquàm Agur aerem, terram & aquam mi-
ratus

ratus fuit, accedit quoque ad ipsum hominem. Cum verò homo varias circa actiones verferur ex his omnibus illam viam miratur, quæ occupata est circa matrimonium vel speciei propagationem, quam satis non potest ipse Agur admirari. LXX. interpretantur *אג' אדם אדם' ע' נשואין* & vias viri in adolescentia. Hinc quoque quidam hos secuti *עלמור* hic sumunt non concretivè sed abstractivè pro *עלמור* i. e. adolescentia vel pueritia. Sed rectè suspicatur Franciscus Lucas in Notis hic LXX. primò vertisse *ע' נשואין* i. e. juvenula, quod postea corruptum fit *ע' נשואין* i. e. in juventute indeq; fortè derivatum *ע' נשואין* in adolescentia, quod multi habent codices vulgatæ. Hæc enim mutatio & lapsus uti viciniore, ita faciliore & proniore est, quàm ex *עלמור* adolescentula in *עלמור* adolescentiam, quæ nunquam locum potest habere, cum in omnibus à vitiis purgatis exemplaribus *עלמור* reperiatur. Quod nomen virginem notat, illibatam, occultam, domiq; caute adservatam, sicut id tùm origo vocis *עלמור* reconditus fuit, tùm nominis usus clarè satis docet, inspectis locis ubi adhibetur nempe Gen. XXIV. 43. de Rebecca virum nondum cognoscente Exodi II. 8. de Mirjam. Jes. VII. 14. de matre Immanuelis: & in plur: de tympanizantibus Ps. LXII. 26. sponsum celestem depereuntibus Cant. I. 3. VI. 8.

Th. XI.

Judæi & Judaizantes, ut Cajus Mercerus, Drusus & alii negant semper virginem incorruptam in Scripturis notare sed quandoq; etiam virginem corruptam significare contendunt, idq; ex h. l. præcipuè probare satagunt, atq; ita admodum impudicè hunc textum exponunt. *Quemadmodum, inquit, Aquila, serpens, navis nullum sibi vestigium relinquunt in aere vel in Petra, vel aquis, sic etiam qui mulierem jam corruptam compressit, nihil relinquit, ex quo concubitus dignosci possit.* Hoc sibi vult illud: *Et Via viri in muliere vel adolescentia.* Hinc B. Jacobus Martin. de tribus *עלמור* c. 43. p. 239. Judæi, inquit, negantes perperuò *עלמור* virginem significare, valdè se oblectant & gloriantur in loco Prov. XXX. 18. Mercerus quamvis in suo Comm. in Prov. adolescentulam voce *עלמור* vocari arbitratur nudam, atatis tamen habitæ ratio-

ne non

ne non virginitatis, eamq; hic sonare adolescentulam nuptam corruptam vel temerariam, rectè tamen subjungit Judæos hinc nihil habere praesidii ad obtinendum ut apud Is. c. VII. vox **עלמה** non sit virgo, ibi enim eam signum esse oportere, quod non esset, si nupta Messiam paritura diceretur. Sixtinus Amama in Antib. Bibl. l. 3. p. 594. inquit **עלמה** h. l. non virginem sed devirginatam puellam denotari, nonnulli contendunt, inter quos Mercerus, Drusius & alii.

Th. XII.

Argumentantur autem Judæi & Judaizantes ita: In quo Scriptura loco nomen **עלמה** additur Viro textusq; vel versus immediatè consequens agit de adultera, in eo non potest significare puram virginem, sed adulteram. Atqui Prov. XXX. **עלמה** additur viro contextusq; vel versus immediatè consequens agit de adultera. E. Resp. (1) Duplex in hoc Argumento est medius terminus, prior defumitur ex versu XIX. in quo Nomen **עלמה** viro jungitur, posterior ex v. 20. ubi agit de adultera. In v. 19. in verbis illis: Vestigium viri **בעלמה** Judæi ut h. l. pro virgine corrupta & deflorata usurpetur, demonstrent ex aliquo Scripturae loco, **עלמה** scortum vel adulteram significare, cum à Spiritu S. semper in S. Codice pro innupta & incorrupta usurpetur. (2) posito, Agur in his verbis de scorto vel adultera agere, loqueretur nihilo minus de ejusmodi scorto, quod sese pro virgine gereret, nemoq; sciret eam scortum esse. Nihil, inquit B. Lutherus Tom. II. Xenof. Germ. fol. 142. *lucrarentur Judæi, nisi pro virgine haberent, quoque virgineum scortum atq; nomen gerat, sed pro virgine vendider, licet scortum sit, vocis autem abusus non tollit ejus propriam & genuinam significationem.* (3) Non dicitur hic absconditam esse viam cum **עלמה** sed **בעלמה** i. e. amorem in Erga vel circa **עלמה** seu virginem. Unde ita probabitur hic **עלמה** virgo non virgo, vel vocem hanc h. l. nativam & propriam suam significationem amittere? An omnis Via Viri in **עלמה** meretricia & scædæ libidinis est? Et licet talis esset via impuri & libidinosi viri, an propterea omnis illa, in quam fertur appetitus impuri hominis, impura est & meretrix. An scortatio vel amissa virginitas adeò in explicabilis & abscondita est? Adeòq; rationes Judæorum nullius momenti sunt & omni ratione destituuntur.

Qui

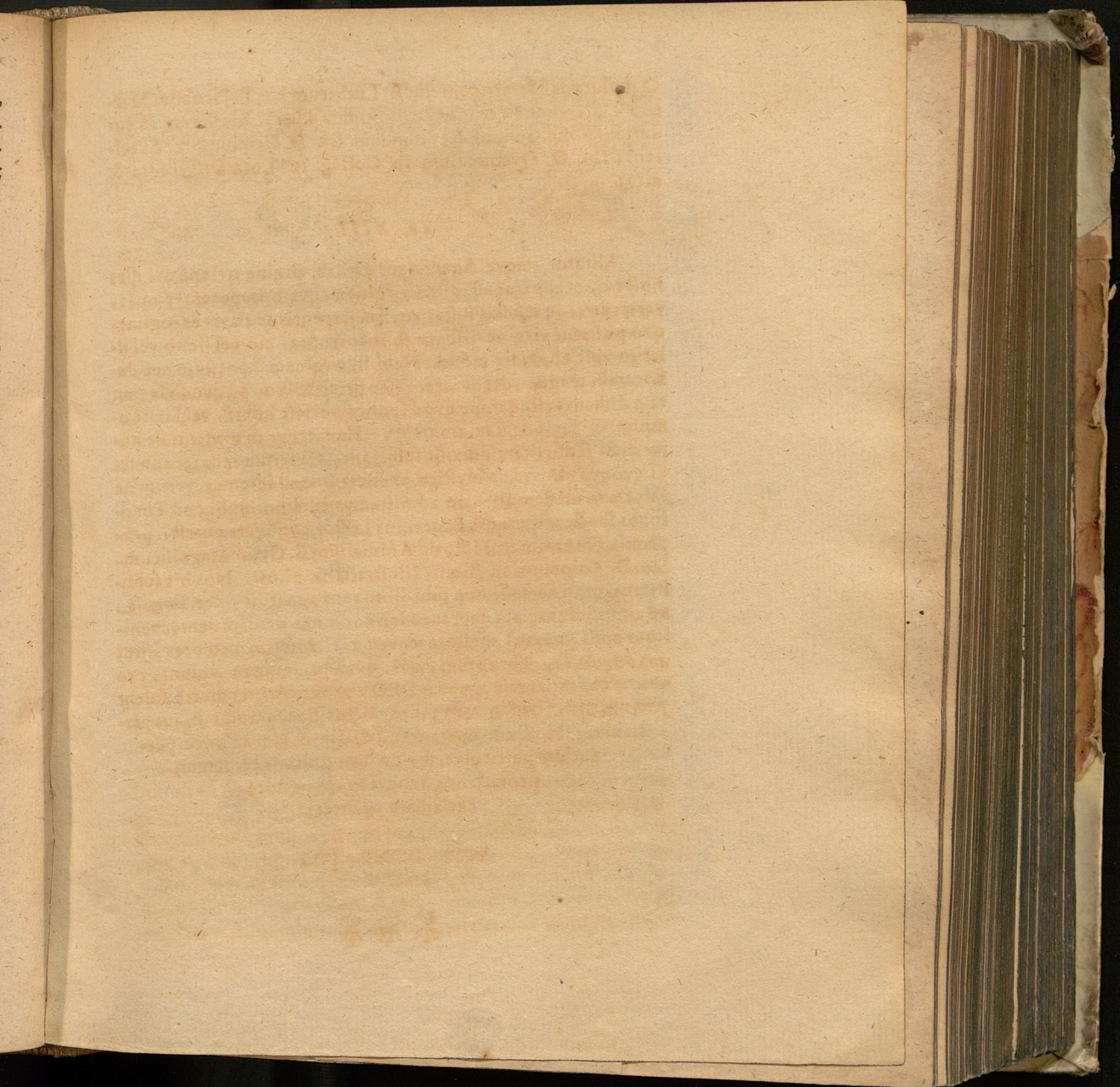
Qui plura desiderat, conferat B. Lutherum l. c. B. Jacobum Martini l. c. Dannhæwerum Christofopia p. 414. Mullerum in Judaismo p. 636. Summè Reverendum Dn. D. Geierum l. c. Excellent: Dn. D. Qvenstedium in Colleg. in Loca Difficiliora & alios.

Tb. XIII.

Miratur itaque Agur viam viri in virgine quippe qui dies noctesq; occupatus est circa virginem, quam impotenter amat, varias artes ac insidias instar aquilæ, serpentis ac navis excogitat, quò potiatur virgine illibata & incorrupta, cui vel licito vel illicito vult copulari modo. Nam in virginem honestam nec defloratam magis ardet amore, quàm prostibulum, ad quod via non tam difficilis est, quippe quod sponte vel sese offert, vel facillè omninò sui facit copiam ambientem. Hac itaque in præfenti de hujus dicti sensu literali dixisse sufficiant. Cæterùm restaret adhuc, ut quoque aliquid de mystica explicatione adderemus, verùm ne falcem in messem alienam admittamus, cum potius hoc ad Theologos spectet, quos hinc Benevolus Lector consulere potest, præprimis Franzium in Historia Animalium B. Gerh. Magnificum, Dn. D. Galovium in Bibliis Illustratis & alios. Nos hic substitimus, ut, si fortasse non subtiliore venâ apparuit, nec singula ad amussimè exciata deprehenderint omnes, veniam dent juvenilibus auribus, moniti meliora sequemur. Interim memores istius $\alpha\lambda\theta\epsilon\upsilon\sigma\alpha\lambda\lambda\eta\tau\epsilon\varsigma$ Ebræorum, qui, quando innuere volunt, pro quavis re gratias esse agendas DEO, proverbialiter dicere solent $\bmodi\text{ } \text{ברוך מרחוק}$ benedictus sit Dominus hujus particule. Nostram operam susceptam & jam ad finem perductam particulam divinæ benignitatis censemus, proinde nos quoque grato pectore exclamare oportet:

$\bmodi\text{ } \text{ברוך מרחוק}$
 $\bmodi\text{ } \text{פירוש}$

IN ECCLESIASTEN.

Ung. VI 17

ULB Halle 3
002 114 550

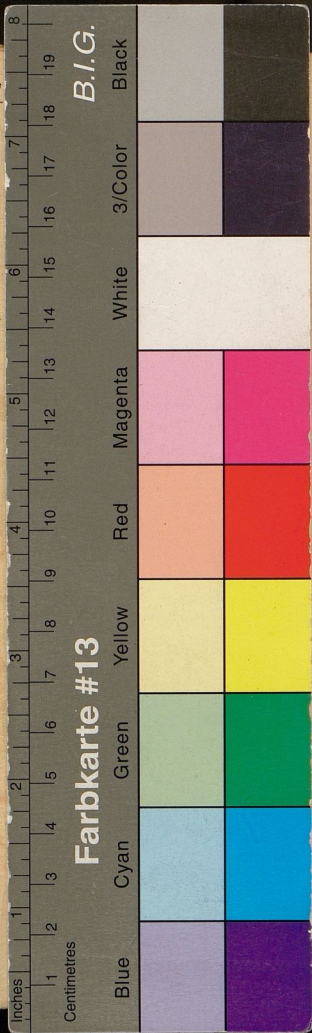

sb

1317 Z

26.66) 28. 9.

25

כֹּסֶם
אַרְבַּע כַּפְלֵאוֹת
five

Quatuor Abscondita,

Ex PROVERB. XXX. 18. 19.

PRÆSIDE

M. DAVIDE WENDELERO,

VVittebergensi,

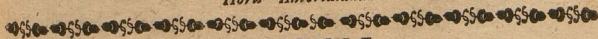
Publicè proponet,

CHRISTIANUS puשמאן /

Lebusid-Marchicus.

Ad diem XXI. Octobris

Horis Anteridianis.

WITTEBERGÆ,

Typis MATTHÆI HENCKELII, Acad. Typogr.

ANNO M. DC. LXXVI.

